

УДК 81'271.14:81'243-057.87

DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2025-2.05>

Наталія ГАГІНА

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
nataliiagagina@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5403-9221

Олена ЛОСЬ

кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри іноземної філології,
Національний університет «Чернігівська політехніка»
lana@kilko.name
ORCID: 0000-0002-1729-4864

СТРАТЕГІЇ ВИПРАВЛЕННЯ ФОСИЛІЗОВАНИХ ПОМИЛОК В УСНОМУ ІНШОМОВНОМУ МОВЛЕННІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ФІЛОЛОГІЧНИХ І НЕФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Анотація. У контексті навчання усного іношомовного мовлення майбутніх фахівців філологічного й нефілологічного профілю проблема фосилізації помилок заслуговує на особливу увагу. Це пов'язано з тим, що відсутність своєчасного коригування або ігнорування помилок у процесі навчання може спричинити їх закріплення, що призводить до формування стійких неправильних мовних моделей. **Мета статті** – розглянути стратегії корекції фосилізованих помилок в усному іношомовному мовленні здобувачів вищої освіти філологічних і нефілологічних спеціальностей. **Методологія** дослідження ґрунтується на поєднанні теоретичних (аналіз, синтез, узагальнення ідей теоретичних положень та отриманих результатів) та емпіричних (спостереження й опитування здобувачів вищої освіти) методів. **Наукова новизна.** Здійснено опитування та порівняльний аналіз отриманих даних. Метою опитування, у якому взяли участь 109 здобувачів першого року навчання філологічних і нефілологічних спеціальностей, серед яких – майбутні філологи становили 35 осіб (32,1%), здобувачі інших спеціальностей – 74 особи (67,9%), було з'ясувати обізнаність здобувачів про типи помилок в усному іношомовному мовленні, здатність виявляти їх самостійно, ставлення здобувачів до виправлення помилок викладачем та іншими студентами, способів позбавлення фосилізованих помилок, пошуку власних стратегій їх виправлення. **Висновки.** Виявлення індивідуального набору помилок дає змогу персоналізувати підходи, опрацьовуючи вразливі місця в навчанні усного мовлення, уникнути закріплення помилок, якщо вони повторюються часто, оцінити прогрес, спостерігаючи, які типові помилки зникають з часом. Важлива роль викладача полягає в сприянні студентам у виробленні власних стратегій виправлення помилок і моніторингу позитивних змін. Водночас умотивованість здобувачів освіти й усвідомлення власної суб'єктності в навчанні мають вирішальне значення для зниження можливості переходу стабілізованих помилок у фосилізовані та досягнення особистісно значущих результатів у вивченні іноземної мови.

Ключові слова: усне іношомове мовлення, здобувачі філологічних і нефілологічних спеціальностей, фосилізація, стратегії виправлення помилок.

Nataliia GAGINA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Philology,
Chernihiv Polytechnic National University
nataliagagina@gmail.com
ORCID: 0000-0002-5403-9221

Olena LOS

Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Foreign Philology,
Chernihiv Polytechnic National University
lena@kilko.name
ORCID: 0000-0002-1729-4864

STRATEGIES FOR CORRECTING FOSSILIZED ERRORS IN THE ORAL FOREIGN LANGUAGE SPEECH OF HIGHER EDUCATION STUDENTS OF PHILOLOGICAL AND NON-PHILOLOGICAL SPECIALITIES

Abstract. In the context of teaching oral foreign language speech to future specialists of philological and non-philological specialities, the issue of error fossilization deserves particular attention. This is due to the fact that the lack of timely error correction or neglect of errors during the learning process may lead to their reinforcement in speech, resulting in the formation of persistent incorrect language patterns. **The aim** of the article is to explore strategies for correcting fossilized errors in the oral foreign language speech of higher education students of philological and non-philological specialities. **The research methodology** is based on a combination of theoretical methods (analysis, synthesis, generalization of theoretical concepts and obtained results) and empirical methods (observation and survey of higher education students). **Scientific novelty.** A survey and comparative analysis of the collected data were conducted. A total of 109 first-year students of philological and non-philological specialities participated in the survey, including 35 future philologists (32.1%) and 74 students of other specialities (67.9%). The purpose of the survey was to examine students' awareness of types of oral foreign language errors, their ability to identify such errors independently, their attitudes toward error correction by teachers and peers, methods of eliminating fossilized errors, and the development of individual correction strategies. **Conclusions.** Identifying an individual set of common errors allows for a more personalized approach to address weak areas in oral foreign language speech teaching, helps prevent the reinforcement of frequently repeated errors, and enables the evaluation of progress through observing which recurring mistakes eventually disappear. The teacher plays a key role in guiding students toward the development of their own error-correction strategies and monitoring their positive changes. At the same time, learners' motivation and awareness of their active role as subjects in the learning process are crucial for reducing the risk of stabilized errors becoming fossilized and for achieving personally meaningful results in foreign language acquisition.

Key words: oral foreign language speech, philological and non-philological students, fossilization, error-correction strategies.

Постановка проблеми. Оволодіння вміннями та навичками усного іншомовного мовлення є важливим складником професійної підготовки майбутнього фахівця. У процесі навчання усного мовлення наявність помилок, яких припускаються здобувачі освіти, є природним явищем. Кількість, типи, частотність та інші характеристики помилок в іншомовному мовленні свідчать про поступовий прогрес у навчанні мови, достатній або недостатній рівень сформованості мовної компетентності, а також індивідуальні помилки, властиві конкретному мовцю. Формування власної «системи» помилок залежить від багатьох факторів, наприклад, інтер-

ференції рідної мови, рівня знань мовних явищ, особистих стратегій навчання, психологічних особливостей, таких як поспішність, неуважність, невпевненість, і досвіду спілкування іноземною мовою. Особливо це стосується усного мовлення, яке вимагає не лише коректної вимови, знання контекстної лексики та граматичних структур, а й навичок їх оперативного використання в реальному іншомовному середовищі. Однак недостатнє виправлення або ігнорування помилок викладачем у процесі навчання усного мовлення може призвести до їх закарбування та, як наслідок, до формування неправильних мовних моделей.

Аналіз джерел та останніх досліджень.

Явище закарбування помилок під час вивчення іноземної мови, відоме як фосилізація, уперше описав Л. Селінкер у 1972 році, воно досі залишається актуальним для дослідження. Проблема фосилізації помилок, її лінгвістичні та психологічні причини, способи запобігання їй і корекції її є предметом активних дискусій у науковій спільноті. Фосилізацію як психолінгвістичний феномен досліджують Р. Елліс, Д. Ларсен-Фріман, М. Лонг, Т. Одлін, Дж. Річардс, Е. Тарон, О. Теренс, З.-Х. Хан, Р. Хокинс та ін. Наукові праці іноземних і вітчизняних авторів присвячено вивченню фосилізації фонетичних, граматичних і лексичних помилок (Т. Агібалова, В. Гутник, А. Долина, А. Карденас, Ці Лю, А. Нозадзе, Л. Хасбун); етапів фосилізації на просутому рівні володіння іноземною мовою (М. Висоцька); причин фосилізації помилок і шляхів її подолання (С. Вей, Ю. Видянинських, І. Цзян) тощо. Аналіз публікацій з проблеми дослідження дає змогу стверджувати, що питання пошуку стратегій ефективної корекції та запобігання фосилізованим помилкам майбутніх фахівців філологічних і нефілологічних спеціальностей є актуальним і потребує подальшого вивчення.

Мета статті – розглянути стратегії корекції фосилізованих помилок в усному іншомовному мовленні здобувачів вищої освіти філологічних і нефілологічних спеціальностей.

Виклад основного матеріалу. Згідно з концепцією Л. Селінкера, фосилізація є механізмом закріплення певних мовних одиниць, правил, підсистем у міжмові, або інтермові (interlanguage) мовця, яка функціонує як автономна проміжна лінгвістична система, що формується в тих, хто вивчає іноземну мову, і відрізняється як від рідної, так і від цільової мови [7, с. 215].

Для дослідження важливо вказати на різницю між типами помилок. Випадкові помилки, обмовки або помилки через нездатність правильно використовувати вивчені правила можуть розпізнаватися та виправлятися студентами самостійно, коли викладач звертає на них увагу. Вони часто виявляються при хвилюванні, незібраності, поспішній відповіді тощо. Помилки, що стосуються порушення будь-яких мовних норм, робляться на постій-

ній основі, не виявляються й не виправляються студентом самостійно, можуть потенційно фосилізуватися.

Варто зазначити, що явище фосилізації розглядається у двох аспектах: по-перше, як призупинення прогресу у вивченні іноземної мови, яке не пов'язане з віком, зменшенням часу на вивчення мови чи відсутністю мотивації; по-друге, як наявність помилок, яких постійно припускається мовець у цільовій мові, що призводить до їх закарбування за відсутності належної корекції. Такі помилки, що не відповідають мовним нормам, але не перешкоджають ефективній комунікації, систематично повторюючись, стають звичкою. Неправильні форми, що використовуються підсвідомо як правильні, через деякий час стають частиною «індивідуальної мовної системи», яка не ідентифікується мовцем як хибна. Отже, фосилізація як психолінгвістичне явище характеризується стійкістю, важко піддається корекції, спостерігається серед представників різних вікових категорій, незалежно від тривалості або інтенсивності навчального процесу.

На думку вчених, стратегії навчання іноземної мови також можуть впливати на фосилізацію. Викладач має здійснювати підтримку студентів у застосуванні відповідних навчальних стратегій, тим самим посилюючи ефективність вивчення мови та запобігаючи фосилізації [4, с. 392]. Важливо наголосити, що фосилізації помилок як кінцевому результату закарбування некоректних форм або моделей передують етап стабілізації, що виникає в процесі вивчення мови. Результати спостережень свідчать, що стабілізовані помилки мають тенденцію до зникнення, коли мовцем досягається вищий рівень володіння мовою [5]. Тому необхідним завданням постає їх своєчасне виявлення й виправлення, доки стабілізовані помилки не трансформувались у фосилізовані, оскільки останні часто не піддаються остаточному викоріненню попри всі зусилля викладачів і студентів.

Складність викорінення фосилізованих помилок пов'язана з низкою ознак і причин їх виникнення. Так, студент знає, що форма або модель мовлення є неправильною, але систематично припускається помилки; помилка стала настільки звичною, що стала частиною індивідуального мовлення студента; помилка, яка

з'явилася в результаті неправильного пояснення чи заучування й потребує ретельного аналізу та опрацювання; помилка, яку студент здатен виправити, якщо акцентує на цьому увагу, але все ще припускається під час непередбаченого усного мовлення; помилка, якої настійливо припускаються попри постійне виправлення; помилки, що виникають через міжмовну інтерференцію (вплив рідної мови, перенесення з рідної мови); внутрішньомовну інтерференцію, а саме надмірне узагальнення (використання за аналогією структури чи правила в невідповідному контексті); хибні гіпотези про мову, так звані «false concepts», що виникають через неправильне пояснення мовного явища, недостатнє знання мови, що вивчається [2; 5; 6].

Серед інших причин науковці також зазначають брак пояснень; відсутність корекції помилок, особливо, коли вони не перешкоджають задоволенню комунікативних потреб; вік, завершення сензитивного періоду для вивчення мови; автоматизацію мовного матеріалу з помилками; необізнаність про загальні принципи універсальної граматики, призупинення навчання тощо [3].

Варто звернути увагу на той факт, що почасти фосилізація помилок відбувається в усному мовленні, особливо на етапі розвитку вільного спілкування, де пріоритетом стає швидкість мовлення, а викладач не має на меті виправляти почуті помилки. Під час говоріння студенти часто автоматично відтворюють ті форми, до яких звикли, і якщо вони є помилковими, без своєчасного втручання викладача такі помилки стабілізуються й, зрештою, фосилізуються. Крім того, усне мовлення є одним із найскладніших видів мовленнєвої діяльності, адже вимагає миттєвого реагування, гнучкості мислення й уміння адаптуватися до ситуації спілкування. Тому саме під час усного мовлення важливо забезпечити навчальне середовище, у якому студент не боїться помилитися, але водночас отримує коректний зворотний зв'язок. Отже, баланс між наданням можливості здобувачеві вільно висловлюватися та виправленням грубих помилок є запорукою формування правильної та впевненої мовленнєвої поведінки, тоді як ігнорування помилок може призвести до їх закарбування в мовленні та, як наслідок, до формування неправильних мовних моделей, їх фосилізації.

З метою виявлення обізнаності здобувачів вищої освіти про типи помилок в усному іншомовному мовленні, їхнього ставлення до виправлення помилок викладачами й іншими студентами, способів позбавлення фосилізованих помилок у 2024–2025 навчальному році проведено опитування серед здобувачів першого року навчання філологічних і нефілологічних спеціальностей НУ «Чернігівська політехніка». В опитуванні взяли участь загалом 109 респондентів, серед яких майбутні філологи становили 35 осіб (32,1%), здобувачі інших спеціальностей – 74 особи (67,9%). Наголошуємо, що наведена вибірка респондентів репрезентує фактичне навантаження авторів у зазначеному навчальному році. Анкета складалася із закритих і відкритих запитань, що стосувалися видів помилок, здатності виявляти їх самостійно в мовленні, ставлення до виправлення та взаємовиправлення, пошуку власних стратегій виправлення помилок. Результати опитування наведені в таблиці 1.

Аналіз отриманих результатів дає змогу зробити важливі для дослідження висновки. Порівняння відповідей здобувачів про типи помилок, яких вони припускаються в усному мовленні, свідчить, що здобувачі першого року навчання найчастіше ідентифікують граматичні помилки. Майбутні філологи, на відміну від студентів інших спеціальностей, демонструють більший відсоток усвідомлення фонетичних помилок (22,9% проти 13,5% відповідно). Цей показник, імовірно, виявляє як зацентованість здобувачів філологічного профілю на якості власної вимови, так і частотність виправлення такого типу помилок, що пояснюється вимогами до підготовки здобувачів такої спеціальності. Нездатність класифікувати власні помилки, попри детальне пояснення в анкеті сутності кожного типу помилки, демонструють як майбутні філологи (14,3%), так і студенти інших спеціальностей (23%).

Стосовно здатності помічати власні помилки в усному іншомовному мовленні без сторонньої допомоги 54,3% респондентів філологічного профілю й 39,2% респондентів інших спеціальностей засвідчують, що можуть робити це *часто*. Водночас 8,1% студентів нефілологічного профілю (проти 0% студентів-філологів) *майже ніколи* не помічають власні помилки, що свідчить про нижчий базовий рівень їхньої іншомовної підготовки.

Таблиця 1

**Результати опитування здобувачів вищої освіти першого курсу
НУ «Чернігівська політехніка»**

Запитання	Здобувачі освіти філологічного профілю	Здобувачі інших спеціальностей
1	2	3
1. В усному мовленні англійською мовою я частіше роблю:	а) граматичні помилки	
	57,1%	54,1%
	б) фонетичні помилки	
	22,9%	13,5%
	в) лексичні помилки	
	5,7%	9,5%
2. Я можу помічати помилки, які я роблю в усному мовленні, без сторонньої допомоги:	г) важко відповісти	
	14,3%	23%
	а) майже завжди	
	14,3%	8,1%
	б) часто	
	54,3%	39,2%
3. Я можу самостійно виправити граматичну помилку, на яку вказує викладач:	в) інколи	
	31,4%	44,6%
	г) майже ніколи	
	—	8,1%
	а) майже завжди	
	25,7%	14,9%
4. Я здатний(на) самостійно виправити фонетичну помилку, якщо викладач просить повторити слово чи фразу:	б) часто	
	45,7%	25,7%
	в) інколи	
	28,6%	54,1%
	г) майже ніколи	
	—	5,4%
5. Я можу самостійно виправити лексичну помилку, якщо викладач зазначає, що є помилка:	а) майже завжди	
	28,6%	20,3%
	б) часто	
	51,4%	32,4%
	в) інколи	
	20%	43,2%
6. Як Ви ставитеся до виправлення Ваших помилок викладачем?	г) майже ніколи	
	—	4,1%
	а) майже завжди	
	14,3%	14,9%
	б) часто	
	51,4%	27%
6. Як Ви ставитеся до виправлення Ваших помилок викладачем?	в) інколи	
	34,3%	55,4%
	г) майже ніколи	
	—	2,7%
	а) позитивно, мені подобається, коли викладач постійно виправляє мої помилки	
	57,1%	48,6%
6. Як Ви ставитеся до виправлення Ваших помилок викладачем?	б) не заперечую проти виправлення помилок викладачем, але не завжди	
	40%	50%
	в) мені не подобається, коли мене виправляють у присутності інших студентів	
	2,9%	1,4%
	г) мені не подобається взагалі, коли мене виправляють	
	—	—

Продовження таблиці 1

1	2	3
7. Оберіть найкращий для Вас спосіб виправлення викладачем помилки в усному мовленні:	а) викладач виправляє помилку під час Вашого мовлення	
	11,4%	13,5%
	б) викладач виправляє помилку після завершення говоріння, надаючи правильний варіант з поясненням	
	54,3%	62,2%
	в) викладач звертає Вашу увагу, наприклад, жестом чи мімікою на допущену помилку під час мовлення, і Ви самі намагаєтесь її виправити	
	5,7%	10,8%
8. Як Ви ставитеся до виправлення Ваших помилок іншими студентами?	г) викладач просить повторити речення, словосполучення, слово, у якому була помилка, після завершення мовлення, і Ви самі намагаєтесь її виправити	
	28,6%	13,5%
	а) позитивно, мені самому подобається виправляти помилки інших студентів	
	8,6%	10,8%
	б) не заперечую проти виправлення помилок студентами, коли таке завдання ставить викладач	
	68,6%	63,5%
9. Я здатний(на) знаходити помилки в мовленні інших студентів:	в) мені не подобається, коли мене виправляють інші студенти, тому що вони можуть самі помилятися	
	17,1%	23%
	г) мені не подобається взагалі, коли мене виправляють інші студенти	
	5,7%	2,7%
	а) майже завжди	
	14,3%	5,4%
10. Як часто Вам виправляли помилки в усному мовленні англійською мовою на попередньому ступені освіти (в школі):	б) часто	
	40%	24,3%
	в) інколи	
	42,9%	58,1%
	г) майже ніколи	
	2,9%	12,2%
11. Яку стратегію Ви б обрали для позбавлення фосилізованих (закарбованих) помилок в усному мовленні:	а) майже завжди	
	—	8,1%
	б) часто	
	28,6%	37,8%
	в) інколи	
	62,9%	47,3%
11. Яку стратегію Ви б обрали для позбавлення фосилізованих (закарбованих) помилок в усному мовленні:	г) майже ніколи	
	8,6%	6,8%
	а) заучування правильного варіанта шляхом багаторазового повторення вголос одразу після виправлення помилки й інтенсивного повторення протягом дня	
	28,6%	28,4%
	б) систематичне ведення журналу власних помилок з наведенням прикладів правильних речень, словосполучень, транскрипції слів для регулярного перегляду	
	22,9%	25,7%
11. Яку стратегію Ви б обрали для позбавлення фосилізованих (закарбованих) помилок в усному мовленні:	в) створення флеш-карток, що містять як неправильний, так і правильний варіант, для запам'ятовування й повторення з вільним інтервалом часу	
	28,6%	29,7%
	г) запис аудіо правильного варіанта/моделі висловлювання, вимови тощо з подальшим неодноразовим прослуховуванням і повторенням	
	20%	16,2%

Про вищий рівень володіння іноземною мовою також свідчить здатність студентів-філологів *часто* виправляти граматичні (45,7%), фонетичні (51,4%) і лексичні (51,4%) помилки самостійно, якщо на них указує викладач. Водночас студенти інших спеціальностей здатні тільки *інколи* самостійно виправити граматичні (54,1%), фонетичні (43,2%), лексичні (55,4%) помилки. Наше спостереження про нижчий рівень іншомовної підготовки здобувачів нефілологічного профілю підтверджується в ситуації, коли викладач зазначає, що є помилка, а 5,4%, 4,1% та 2,7% респондентів (проти 0% за всіма позиціями серед студентів-філологів) *майже ніколи* не здатні самостійно виправити граматичну, фонетичну й лексичну помилку.

Питання, спрямовані на виявлення ставлення здобувачів до виправлення їхніх помилок викладачем та іншими студентами, показали, що студенти (57,1% та 48,6% відповідно) позитивно сприймають, коли викладач *постійно* виправляє помилки. Стосовно найкращого способу їх виправлення викладачем респонденти всіх спеціальностей (54,3% та 62,2% відповідно) обрали опцію, коли викладач виправляє помилку після завершення говоріння, надаючи правильний варіант із поясненням. Опція, коли викладач просить повторити речення, словосполучення, слово, у якому була помилка, після завершення мовлення й студенти самі намагаються її виправити, продемонструвала порівняно нижчий показник (28,6% та 13,5% відповідно), що свідчить про слабку мотивацію здобувачів першого року навчання до самокорекції, більше того, на нашу думку, про недостатній рівень навчальної автономії й усвідомлення власної суб'єктності в освітньому процесі.

Для дослідження було важливо виявити інформацію стосовно бажання та здатність здобувачів першого року навчання виправляти помилки одногрупників. Так, 68,6% та 63,5% опитуваних не заперечують проти виправлення помилок іншими студентами, коли таке завдання ставить викладач. Проте 17,1% майбутніх філологів і 23% студентів інших спеціальностей висловлюють незгоду, коли їх виправляють інші студенти, через те що ті можуть помилятися. Порівняно невеликій кількості респондентів (5,7% та 2,7% від-

повідно) узагалі не подобається, коли їх виправляють інші студенти. Тож сумарно майже 25% студентів не визнають взаємокорекцію як важливий елемент навчання. Як свідчать дані, досить високий відсоток опитуваних (42,9% та 58,1% відповідно) лише *інколи* здатен знаходити помилки в мовленні інших студентів. Ця тенденція пов'язана, з одного боку, з небажанням і нездатністю виявляти помилки в мовленні іншого через відсутність навичок такого виду діяльності, з іншого – з недостатнім рівнем мовної компетентності, що знаходить підтвердження в низьких показниках, про які зазначалося вище. Проте, на нашу думку, формування навичок взаємної самокорекції є важливим елементом навчання усного іншомовного мовлення, сприяє розвитку навчальної автономії й загалом позитивно впливає на формування мовленнєвої компетентності.

Водночас 62,9% та 47,3% здобувачів зазначили, що на попередньому ступені освіти (в школі) їм лише *інколи* виправляли помилки в усному іншомовному мовленні. Почасти таке нехтування виправленням помилок в усному мовленні з боку вчителів може бути пов'язане як із браком часу на занятті, так і з прагненням не знижувати мотивацію учнів до спонтанного мовлення. Питання доцільності виправлення залишається поза дискусією, адже своєчасна корекція, особливо на етапі формування вмінь і навичок усного мовлення, запобігає стабілізації, а в подальшому фосилізації індивідуальних помилок.

З власного викладацького досвіду можемо засвідчити, що здебільшого проблема як фосилізації помилок, так і їх викорінення хибно асоціюється з прогалинами у викладанні. Проте саме відсутність мотивації здобувача до самокорекції, брак автономії поряд із суцільним покладанням у роботі над помилками тільки на викладача, а також відсутність дієвих стратегій позбавлення фосилізованих помилок у мовленні сукупно впливають на відсутність прогресу в розвитку іншомовної компетентності. Ідеться про залучення студента до процесу роботи над викоріненням своїх помилок через усвідомлення власної відповідальності за результати навчання, що оприявнюється шляхом напрацювання певних стратегій. Укотре зазначаємо, що значна частина самостійної

роботи студента повинна бути спрямована на виправлення його індивідуальних мовних помилок, закріплення правильних навичок. Завданням викладача є виявлення типових помилок окремого студента, їх фіксування й допомога у виборі стратегій їх позбавлення [1, с. 138].

В опитуванні автори запропонували низку стратегій, серед яких найбільший інтерес викликали «заучування правильного варіанта шляхом багаторазового повторення вголос одразу після виправлення помилки й інтенсивного повторення протягом дня» – 28,6% та 28,4% респондентів – і «створення флеш-карток, що містять як неправильний, так і правильний варіант, для запам'ятовування й повторення з вільним інтервалом часу» – 28,5% та 29,7% відповідно. Здобувачам також було запропоновано надати приклади власних стратегій, якими вони, імовірно, уже послуговувалися. Значний відсоток респондентів скористався наданими в опитуванні варіантами й, адаптувавши їх під себе, надали різні пропозиції. Деякі з них наводимо в авторській редакції: «на мою думку, найкращий спосіб виправлення помилок це усвідомлена практика. Коли велику кількість разів в різний час уважно проговориш слово/фразу, це закарбується в пам'яті (повторення правильної форми/фрази багато разів)»; «записати найчастіші помилки та правильні варіанти у зручний спосіб (творити картки, написати вручну, записати аудіо/відео), почати активно використовувати правильні варіанти (писати невеликі тексти з правильними варіантами, застосовувати правильні форми в усному мовленні, повторювати записане кожен день поступово збільшуючи інтервал)»; «створити «чорний список» помилок, записати ці помилки й правильні варіанти поруч. Наприклад: He go – he goes, I am agree – I agree»; «переглянути фільми або прослухати музику для правильної вимови та кращого запам'ятовування. Практикуватись з носіями мови»; «якщо це граматична або лексична помилка, я шукаю вправи на відпрацювання і проходжу їх, щоб довести правильну відповідь до автоматизму»; «я інколи веду зошит з моїми помилками, щоб їх не повторювати»; «частіше використовувати слово в різних контекстах, таким чином запам'ятовуючи правильний варіант»; «потрібно постійно слухати автентичну англійську мову – подкасти, серіали, діалоги

носіїв мови тощо. Увага до вимови, граматики, побудови речень допомагає наповнити мозок правильною мовою»; «складання асоціацій зі словом/фразою для кращого запам'ятовування правильного варіанту».

На окрему увагу, на нашу думку, заслуговують пропозиції здобувачів залучати сучасні технології, зокрема ІІІ, у роботі з виправлення помилок. Так, окрім записування аудіо-чи відеофайлів, пропонували використовувати згенеровані ІІІ тексти з правильними мовними моделями, які потребують особливої уваги з боку студента. Також за допомогою штучного інтелекту можна створити речення або тексти з типовими помилками, щоб знаходити та самостійно їх виправляти.

Варто зазначити, що близько 20% респондентів усіх спеціальностей не змогли надати власні варіанти шляхів виправлення помилок, що засвідчує їхню незацікавленість в аналізі якості власного іншомовного мовлення та способів його вдосконалення.

Висновки. Отже, робота над фосилізованими помилками під час навчання усного іншомовного мовлення є невід'ємним складником удосконалення мовленнєвої компетентності. Оскільки кожен здобувач освіти має сукупність власних помилок, систематична робота над ними є важливою частиною запобігання їх стабілізації та фосилізації. Виявлення індивідуального набору помилок дає змогу персоналізувати підходи, опрацьовуючи вразливі місця, уникнути закріплення помилок, якщо вони повторюються часто, оцінити прогрес, спостерігаючи, які типові помилки зникають з часом. Важлива роль викладача полягає в сприянні студентам у виробленні власних стратегій і моніторингу позитивних змін. Водночас умотивованість здобувача освіти й усвідомлення своєї суб'єктності в навчанні мають вирішальне значення для зниження ризику фосилізації помилок і досягнення особистісно значущих результатів у вивченні іноземної мови.

Питання, що стосуються стабілізації, фосилізації помилок і стратегій їх подолання, не вичерпують усі аспекти досліджуваної проблематики. Перспективу подальших досліджень убачаємо в аналізі найбільш ефективних стратегій у контексті особистісно зорієнтованого та комунікативного підходів навчання іноземної мови.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Лось О. Про деякі аспекти попередження та виправлення помилок в іншомовному мовленні. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 8 (34). С. 133–143.
2. Brown D. *Principles of Language Learning and Teaching*. N.Y. : Pearson Education, 2000. 352 p.
3. Han Z.-H. Fossilization: Five central issues. *International Journal of Applied Linguistics*. 2004. Vol. 14, № 2. P. 212–242.
4. Jiang Y. A Study on the Fossilization of Oral English and English Writing in Second Language Acquisition. *Proceedings of the 2nd International Conference on Education, Language and Art (ICELA 2022)* / L.F. Ying et al. (Eds.). 2023. P. 384–395.
5. Nozadze A. Dealing with Fossilized Errors while Teaching Grammar. *Journal of Education*. 2012. Vol. 1, № 1. P. 41–46.
6. Richards J. C. Error Analysis and Second Language Strategies. *Language Science*. 1971. № 17. P. 12–22.
7. Selinker L. Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*. 1972. Vol. 10, № 3. P. 209–231.

REFERENCES:

1. Los, O. (2013). Pro deiaki aspekty poperedzhennia ta vypravlennia pomylok v inshomovnomu movlenni [On some aspects of preventing and correcting errors in foreign language speech]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii – Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies*, (8)34, 133–143 [in Ukrainian].
2. Brown, D. (2000). *Principles of language learning and teaching* (4th ed.). Pearson Education [in English].
3. Han, Z.-H. (2004). Fossilization: Five central issues. *International Journal of Applied Linguistics*, 14(2), 212–242 [in English].
4. Jiang, Y. (2023). A study on the fossilization of oral English and English writing in second language acquisition. In L. F. Ying et al. (Eds.), *Proceedings of the 2nd International Conference on Education, Language and Art (ICELA 2022)*. Atlantis Press, 384–395 [in English].
5. Nozadze, A. (2012). Dealing with fossilized errors while teaching grammar. *Journal of Education*, 1(1), 41–46 [in English].
6. Richards, J. C. (1971). Error analysis and second language strategies. *Language Sciences*, 17, 12–22 [in English].
7. Selinker, L. (1972). Interlanguage. *International Review of Applied Linguistics in Language Teaching*, 10(3), 209–231 [in English].

Дата надходження статті: 15.07.2025

Дата прийняття статті: 20.08.2025

Опубліковано: 27.10.2025